

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 21 grudnia 2018 r.

BADK.DPK.133.115.2018 WW

P9-72/18	Data wpływu petycji 13 listopada 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 19 grudnia 2018 r.

REKOMPESATA

TEMAT

**GRUNTY LEŚNE PRZEJĘTE NA SKARB PAŃSTWA DEKRETEM
POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą ustanowienia podstawy prawnej do rekompensaty za grunty leśne przejęte na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji, spadkobierca gruntów leśnych o pow. 31,7695 ha, które wchodzą w skład kompleksu leśnego, postuluje o podjęcie działań mających na celu ustanowienie podstawy prawnej do rekompensaty lub odszkodowania za grunty leśne przejęte przez Skarb Państwa na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa.

Wnoszący petycję podaje, że jako następca prawny od 15 lat czyni bezskutecznie starania o ich zwrot lub zrekompensowanie krzywd za utracone nieruchomości.

STAN PRAWNY:

W obowiązującym stanie prawnym brak jest kompleksowych uregulowań reprivatyzacyjnych. Dochodzenie roszczeń z tytułu przejęcia gruntów leśnych na podstawie dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa można prowadzić na drodze sądowej poprzez:

- powództwo ustalające - **art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego** - powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny,

- powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym - **art. 10 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece** – w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym osoba, której prawo nie jest wpisane lub jest wpisane błędnie albo jest dotknięte wpisem nieistniejącego obciążenia lub ograniczenia, może żądać usunięcia niezgodności.

PRACE LEGISLACYJNE:

Problematyka reprivatyzacji była już dwukrotnie przedmiotem postępowania petycyjnego przeprowadzonego w Senacie oraz tematem licznych posiedzeń komisji senackich.

W VII kadencji Senatu Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 5.08.2010 r. rozpatrzyła petycję (**P-11/10**) indywidualną i zbiorową wniesioną przez Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny w Warszawie, w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu ustanowienie podstawy prawnej określającej zasady:

- zwrotu lasów przejętych na własność Skarbu Państwa na podstawie dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa,
- uregulowania stosunków własnościowych naruszonych przez wykonanie dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Komisja rozpatrzyła petycję i postanowiła kontynuować prace po uzyskaniu opinii resortów powiązanych kompetencjami z problematyką petycji o postulatach petycji.

Komisje Praw Człowieka, Praworządności i Petycji oraz Budżetu i Finansów Publicznych 23.11.2010 r. zorganizowały posiedzenie seminaryjne pt. „*Reprywatyzacja i roszczenia obywateli wobec Skarbu Państwa*” z udziałem autorów petycji i przedstawicieli rządu.

Komisja 1.03.2011 r. analizowała pisma nadesłane przez Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, Ministra Skarbu Państwa i Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, a następnie 12.04.2011 r. wznowiła dyskusję nad postulatami petycji i postanowiła pozostawić petycję bez dalszych działań.

W VIII kadencji Senatu do Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji wpłynęła petycja (**P8-13/13**), dotycząca ustanowienia podstawy prawnej oraz zasady zwrotu nieruchomości rolnych i lasów przejętych na własność Skarbu Państwa na podstawie dekretów Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego.

Komisja 14.11.2013 r. rozpatrzyła petycję i przeprowadziła dyskusję nad jej postulatami. Na posiedzeniu 21.01.2014 r. zapoznano się z opinią Ministra Sprawiedliwości o postulatce petycji. W dyskusji udział wzięli przedstawiciele Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa. Na kolejnych posiedzeniach 14.05. i 22.07.2014 r. komisja prowadziła dyskusję nad zakresem przedmiotowym ewentualnej inicjatywy regulującej problematykę reprywatyzacji. Po podsumowaniu dyskusji nad postulatami petycji, senatorowie w głosowaniu zdecydowali o niepodjęciu dalszych prac nad petycją.

W ramach opracowań tematycznych w Kancelarii Senatu przygotowana została publikacja OT-646 „Problematyka reprywatyzacji w świetle projektów ustaw w latach 1989-2016¹”.

¹ https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/143/plik/ot_646_do__internetu.pdf

Ministerstwo Sprawiedliwości przygotowało **projekt ustawy o zrekompensowaniu niektórych krzywd wyrządzonych osobom fizycznym wskutek przejęcia nieruchomości lub zabytków ruchomych przez władze komunistyczne po 1944 r.** (z 26 października 2017 r.). Projekt określa zasady przyznawania i wykonywania prawa do rekompensaty na rzecz osób fizycznych, których nieruchomości lub zabytki ruchome zostały przejęte przez władze komunistyczne po 1944 r. na rzecz państwa lub na rzecz innych osób prawnych prawa publicznego, w tym jednostek samorządu terytorialnego (nieruchomości przejęte). W uzasadnieniu projektu wskazano m.in., że od 1989 r. mimo licznych inicjatyw legislacyjnych nie zostało przyjęte całościowe rozwiązanie problemu tzw. reprivatyzacji, w tym rekompensat zarówno za mienie przejęte na własność państwa na podstawie ustaw lub dekretów z lat 1944-1962, a także z naruszeniem tych przepisów.

Projekt skierowano do Rządowego Centrum Legislacji - w wykazie prac legislacyjnych oznaczony nr UD316².

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Sąd Najwyższy 22 kwietnia 2005 r. w wyroku (sygn. akt II CK 653/04) orzekł, że na podstawie przepisów dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, na własność Skarbu Państwa przeszły także lasy i grunty leśne o obszarze powyżej 25 ha, stanowiące własność osób fizycznych, których grunty były objęte przepisem art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Naczelny Sąd Administracyjny 11 marca 2009 r. rozpoznał skargę kasacyjną (sygn. akt. I OSK 1384/07) od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w sprawie ze skargi R.M. na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w przedmiocie podpadania nieruchomości pod działanie dekretu o reformie rolnej i skargę tę oddalił. W uzasadnieniu wyroku NSA stwierdził m.in., że żadne przepisy prawa nie dopuszczają możliwości merytorycznego rozstrzygnięcia w przedmiocie przejęcia na własność Państwa gruntów leśnych. Takiej podstawy, nie daje w szczególności dekret z 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, gdyż został on 1 października 1990 r. uchylony (*na mocy art. 6 ustawy z 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny Dz. U. Nr 55, poz. 321*). Wyklucza to wydawanie z powołaniem się na ten akt prawny jakichkolwiek orzeczeń administracyjnych, nawet decyzji deklaratoryjnych. W tej sytuacji następca prawny byłej właścicielki gruntów może

² <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12304605>

dochodzić swych roszczeń wyłącznie w postępowaniu przed sądem powszechnym, w trybie art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Sąd Najwyższy 12 grudnia 2017 r. w wyroku (sygn. akt. IV CSK 718/16) wskazał:

1. W procesie o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym dopuszczalne jest badanie przez sąd, czy Skarb Państwa stał się z mocy prawa właścicielem lasów i gruntów leśnych na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejściu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa.

2. Artykuł 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece określa domniemanie zgodności prawa jawnego z księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Jest to domniemanie prawne wzruszalne, którego obalenie może nastąpić nie tylko w postępowaniu o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, ale także w każdym innym postępowaniu, w którym obalenie takiego domniemania stanowi przesłankę rozstrzygnięcia, aczkolwiek powództwo przewidziane w art. 10 ust. 1 ustawy, jest jedyną drogą umożliwiającą trwałe i skuteczne wobec wszystkich obalenie domniemania ustanowionego w art. 3 wskazanej ustawy.

3. Powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece nie jest szczególnym rodzajem powództwa o ustalenie, lecz powództwem służącym zaspokojeniu roszczenia rzeczowego, przy pomocy którego powód domaga się nie tylko ustalenia prawa lub stosunku prawnego, ale także wydania orzeczenia zastępującego oświadczenie woli osoby błędnie wpisanej do księgi wieczystej.

4. Funkcją powództwa wytoczonego w trybie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego jest usunięcie poprzez orzeczenie sądu niepewności stanu prawnego zachodzącej w stosunkach pomiędzy powodem a pozwanym. Interes prawny oznacza więc istniejącą po stronie powoda potrzebę wprowadzenia jasności i pewności w sferze jego sytuacji prawnej, wyznaczonej konkretnym stosunkiem prawnym, zagrożonej, a niekiedy nawet naruszonej już przez pozwanego. Powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym pozostaje w ścisłym związku z ustrojową funkcją ksiąg wieczystych, jaką jest ujawnienie w celu zapewnienia bezpieczeństwa obrotu - stanu prawnego nieruchomości. Natomiast powództwo oparte na art. 189 k.p.c. służy udzieleniu ochrony prawnej w procesie, przez ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, osobie, która ma interes prawny w jej uzyskaniu. Podstawą wpisu w księdze wieczystej usuwającego niezgodność może być wydany na podstawie art. 189 k.p.c. wyrok ustalający,

a zatem nie jest wykluczone usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym na podstawie orzeczenia sądu, bez potrzeby wykorzystania postępowania przewidzianego w art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Oświadczenie senatorskie do projektu ustawy o zrekompensovaniu niektórych krzywd ... (vide prace legislacyjne) skierowane do Prezesa Rady Ministrów.

Ministerstwo Sprawiedliwości w odpowiedzi z 13.04.2018 r. wskazało m.in., że pomimo upływu blisko 30 lat od zmiany systemu politycznego w Polsce nie zostały zrealizowane żadne działania, porządkujące kompleksowo stosunki własnościowe będące konsekwencją dokonanych w okresie komunistycznym nacjonalizacji. Zaniechania narażają Państwo na wypłaty wielomiliardowych odszkodowań, a jednocześnie obecny porządek prawny i praktyka orzecznicza organów administracji publicznej, sądów administracyjnych oraz powszechnych nie pozwala na zamknięcie procesów podważania skutków powojennych nacjonalizacji.

Zdaniem resortu rozwiązania zawarte w projekcie pozwolą na uporządkowanie zagadnień związanych z reprivatyzacją, w tym przede wszystkim zlikwidują stan permanentnej niepewności prawnej, która jest skutkiem możliwości podważania decyzji administracyjnych dotyczących przejęcia nieruchomości w ramach nacjonalizacji (treści odpowiedzi w materiałach do petycji).

INFORMACJE DODATKOWE:

Na mocy art. 1 dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82 ze zm.) lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha, stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych, przechodziły na własność Skarbu Państwa. Wraz z lasami i gruntami leśnymi przechodziły na własność Skarbu Państwa, o ile stanowiły własność lub współwłasność tej samej osoby m.in.: wszelkie śródleśne grunty, łąki i wody. Wyłączone zostały lasy i grunty leśne stanowiące własność samorządu terytorialnego oraz podzielone prawnie lub faktycznie przed dniem 1-go września 1939 r. na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiące własność osób fizycznych, grunty które nie były objęte przepisami art. 2 lit. e) dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 stycznia 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 4, poz. 16) przejęcie lasów i gruntów leśnych oraz innych nieruchomości i ruchomości, podlegających

wskazanemu dekretowi, dokonywała Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych przez właściwe okręgowe dyrekcje lasów państwowych. Z czynności przejęcia należało spisać protokół w obecności dotychczasowego właściciela lub jego pełnomocnika oraz dwóch świadków.

Na podstawie art. 2 lit. e) dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13 ze zm.) na cele reformy rolnej przeznaczono nieruchomości ziemskie stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, a na terenie województw poznańskiego, pomorskiego i śląskiego, jeśli ich rozmiar łączny przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej, niezależnie od wielkości użytków rolnych tej powierzchni.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz